

Шифр «Безпека»

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Комплексна безпека територіальної громади як інструмент забезпечення її сталого розвитку.....	5
1.1. Поняття комплексної безпеки територіальної громади.....	5
1.2. Механізми та методи управління безпекою територіальної громади	8
Розділ 2. Формування концепції комплексної безпеки громади.....	12
2.1. Передумови формування концепції комплексної безпеки територіальної громади.....	12
2.2. Побудова концепції комплексної безпеки територіальної громади	14
Висновки	19
Список використаних джерел	20

ВСТУП

Після ухвалення в 2014 році Верховною Радою України Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (01.04.2014), Законів України "Про співробітництво територіальних громад" від 17.06.2014, "Про добровільне об'єднання територіальних громад" від 05.02.2014 і змін до Бюджетного і Податкового кодексів стосовно фінансової децентралізації в Україні почалася реформа державного управління, метою якої є надання територіальним громадам більшої самостійності. Разом з отриманням значних фінансових можливостей і зростанням спроможності територіальних громад зростає також і їхня відповідальність, в тому числі – за забезпечення безпеки своїх членів та гостей. Державна влада, з одного боку, виявляє готовність співпрацювати з громадами і розділити з ними повноваження та відповідальність у сферах надання послуг та забезпечення безпеки, а з іншого – не готова надавати громадам організаційну самостійність у питаннях забезпечення власної безпеки у жодному з її аспектів. Зокрема, визначено 12 напрямів реформи децентралізації: освіта; охорона здоров'я; соціальний захист; місцеві бюджети, місцеві податки і збори; адміністративно-територіальний устрій, система територіальної організації виконавчої влади; містобудування, архітектура; земельні відносини; інфраструктура; навколишнє середовище та використання природних ресурсів; культура; житлово-комунальне господарство; центри надання адміністративних послуг. Як бачимо, безпека не потрапила до напрямів секторальної децентралізації.

Проте очевидно, що в сучасних умовах держава не готова впоратися з викликами безпеки територіальних громад самостійно, отже перед громадами постає проблема забезпечення власної безпеки та управління нею. Завданнями управління безпекою регіональної громади є:

- 1) розробка інструментарію для визначення проблем та небезпек, які погрожують громадам;
- 2) визначення методів вирішення визначених проблем;

3) зростання рівня довіри громадян та гостей громади до регіональної влади;

4) збільшення рівня згуртованості територіальної громади.

Вважаємо ці завдання достатньо важливими для того, щоб говорити про актуальність та доцільність розгляду проблеми забезпечення та управління безпекою територіальної громади як одної з пріоритетних.

Аналіз наукових досліджень. Значний внесок у дослідження проблеми комплексної безпеки держави та її територіальних громад і складових цієї безпеки зробили вітчизняні та зарубіжні дослідники ...

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні засад та розробці практичних рекомендацій щодо формування та функціонування системи забезпечення комплексної безпеки територіальних громад. Для досягнення поставленої мети були поставлені та вирішені завдання: визначити зміст поняття "безпека територіальної громади" та її складові; проаналізувати методи управління забезпеченням комплексної безпеки громади; надати рекомендації щодо створення концепцій комплексної безпеки територіальної громади.

Об'єктом дослідження є процеси формування та функціонування та функціонування системи забезпечення комплексної безпеки територіальних громад. Предмет дослідження є сукупність наукових, теоретичних та практичних засад щодо формування та функціонування та функціонування систем управління комплексною безпекою територіальних громад.

Розділ 1.

КОМПЛЕКСНА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1. Поняття комплексної безпеки територіальної громади

Вивчення питання безпеки територіальної громади почнемо з визначення цього поняття та його складових. Слід зауважити, що законодавці, практики та науковці мають різні погляди на сутність і склад безпеки територіальних громад. Поступово серед науковців складається думка, що безпека має розглядатися як поняття комплексне, проте переважно вони розглядають її стосовно до держави. В той же час практики більше схильні до розуміння безпеки об'єктів менших за масштабами. На підтвердження нашої думки звернемося до дослідження Н. Бак [1], яка наполягає на необхідності комплексної оцінки механізму, важелів та інструментів децентралізації з огляду на складність суспільних взаємовідносин.

Науковці виділяють досить багато складових безпеки, проте ми погоджуємося з Н. А. Бак щодо того, що неможливо розглядати грошово-кредитну, валютно-банківську, фондову, митно-тарифну, інфляційну, інформаційну, терористичну складові безпеки в структурі безпеки територіальної громади; отже можуть бути віднесені до рівня територіальної громади лише наступні:

- економічна (включаємо в неї перш за все фінансову та бюджетну складові);
- енергетична;
- екологічна;
- соціальна.

Найбільш дослідженою вітчизняними науковцями є фінансова та пов'язані з нею складові безпеки територіальної громади. Так, узагальнення й

обґрунтування засад економічної та фінансової складових безпеки територіальних громад розкриті в праці С. В. Бурлуцького та С. В. Бурлуцької [2]; М. І. Виклюк дослідив підходи до структури фінансової безпеки регіону [3]; В. Д. Залізко досліджували поняття "економічна безпека сільських територій", її складові, а також розробляли методику її оцінювання [4].

Під фінансовою складовою комплексного поняття "безпека територіальної громади" вважаємо за доцільне розуміти "фінансову безпеку територіальної громади" – захищеність її фінансових інтересів, яка досягається шляхом стабільного та повноцінного фінансового забезпечення потреб її функціонування й розвитку [1]. Фінансова безпека громади впливає та відчуває вплив від фінансової безпеки домогосподарств і суб'єктів господарювання, розташованих на території даної громади. Умови забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки територіальної громади виробив О. Д. Рожко [5].

Взаємний вплив економічної та інших складових безпеки регіону та децентралізаційних процесів також активно досліджуються. При цьому результатами досліджень стають як виявлені докази впливу децентралізації на вказані складові безпеки територіальної громади, так і доведення відсутності такого впливу. Так, у вже згаданій роботі [2] авторами доводиться неспроможність децентралізованих громад забезпечити власну фінансову безпеку. Причинами такого неспівпадіння думок можна вважати як об'єктивну відсутність загальноприйнятої методики визначення рівня безпеки громади, так і різність поглядів на доцільність самої реформи, шляхів її розвитку та очікувані результати.

Бюджетну складову безпеки територіальних громад часто ототожнюють з фінансовою безпекою, зокрема, на цьому спирається С. Я. Бугіль в [6] та роботах, що послужили підґрунтям вказаній.

Поняття про соціальну складову безпеки територіальної громади можливо визначити, ґрунтуючись на розумінні поняття "безпека". Досліджені джерела тлумачать це поняття як стан відсутності небезпеки або захищеності від неї.

Тож забезпечення соціальної складової безпеки територіальної громади передбачає відсутність загроз життю та здоров'ю членам та гостям цієї громади.

Такі загрози можуть мати як досить глобальний характер, так і абсолютно локальний. До глобальних проявів небезпек та загроз, що зменшують рівень соціальної безпеки громади, можна віднести недотримання правил дорожнього руху, кримінальна ситуація та кількість правопорушень проти життя і здоров'я громадян тощо. Типовими локальними проблемами є розбудова тротуарних доріжок, відновлення дорожнього покриття, обладнання світлових пішохідних переходів, встановлення систем відеоспостереження, покращення і збільшення обладнання пожежогасіння, ремонт будівель громадського використання, закупівлю відповідного обладнання для надання належної медичної допомоги, побудова спортивних майданчиків тощо.

Ефективність реалізації політики соціальної безпеки, за словами І. А. Чупа [7], "обумовлюється рівнем добробуту, освіти, здоров'я населення, соціальною стабільністю...". Через добробут членів громади проявляється зв'язок між соціальною та економічною складовими безпеки територіальної громади, ба більше, аналіз іноземних джерел, проведений А. І. Мокієм та ін. [8] дозволив їм стверджувати, що "закордонні дослідники поняття соціальної безпеки розуміють переважно як безпеку соціально незахищених груп населення і термін "соціальна безпека" ототожнюють з належним рівнем їх соціального забезпечення". Очевидно, що тлумачення соціальної складової безпеки територіальної громади у вітчизняних науковців значно ширше і глибше.

Екологічна складова безпеки територіальної громади полягає у забезпеченні вирішення або недопущенні виникнення низки екологічних проблем, пов'язаних із збором і сортування сміття, функціонуванням очисних споруд у сфері водопостачання, контролем за внесення хімічних добрив тощо.

Енергетична безпека та її вплив на комплексну безпеку територіальної громади значно менш досліджені вітчизняними науковцями. Серед цікавих останніх досліджень виділимо роботи В. Б. Горбаня [9] та А. С. Ільєнка [10]. В. Горбань визначає енергетичну безпеку територіальної громади через систему

гарантування дотримання енергетичних балансів на регіональному рівні з пріоритетом на місцевих енергетичних ресурсах. Він пропонує використання програмно-цільового підходу до управління енергетичною безпекою, що цілком логічно відповідає нормам та ініціативам ЄС. А. С. Ільєнко виділяє загрози для енергетичної безпеки держави, які можна трансформувати в загрози енергетичній безпеці територіальної громади; В. Б. Горбань пропонує власне бачення таких проблем. Систематизувавши наведені ними переліки, ми вважаємо, що основними викликами енергетичній безпеці територіальної громади є: високий рівень морального та фізичного зносу основних засобів енергорозподіляючих підприємств на територіях громад; низька ефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, висока енергоємність будівель через їхню недосконалу конструкцію та неналежну експлуатацію; недостатній рівень інвестицій в інфраструктурні сектори територіальних громад; відсутність ефективних енергетичних політик територіальних громад та систем управління енергорозподілом; недостатній рівень впровадження проектів, що задіюють відновлювані джерела енергії ; неефективність державної політики, спрямованої на енергозбереження; криміналізація та високий рівень корупції в енергетичній сфері; незадовільний фінансовий стан підприємств; погіршення стану екологічної безпеки внаслідок забруднення об'єктами паливно-енергетичного комплексу навколишнього природного середовища; терористичні акти, кібератаки, саботажі та інші види підривної діяльності, спрямовані на енергетичну інфраструктуру; недостатнє використання власного енергетичного потенціалу та висока енергетична залежність України від зовнішнього постачання енергетичних ресурсів.

Прийнятний рівень безпеки територіальних громад досягається в результаті аналізу їхніх інтересів і потреб, пошуку необхідних для задоволення цих потреб ресурсів, виявлення загроз, які властиві цій громаді, а також вжиття заходів, спрямованих на запобігання або нейтралізацію виявлених загроз. Будучи одним з базових рівнів потреб, потреба у комплексній безпеці громади є проявом прагнення громади до власних самостійності і сталого саморозвитку.

1.2. Механізми та методи управління безпекою територіальної громади

Отже, безпека територіальної громади може вважатися досягнутою, якщо члени та гості такої громади відчують відсутність загроз і захищеність своїх прав та інтересів. Як свідчить досвід інших країн, цьому можуть сприяти такі умови:

- рішення місцевого значення приймаються на основі комплексного аналізу загроз із глибоким розумінням проблем та потреб жителів, які там проживають;
- правоохоронні органи та місцеве самоврядування спроможні забезпечити публічну безпеку і правопорядок (створено ефективну систему прогнозування, моніторингу, превенції та реагування на загрози);
- органи місцевого самоврядування мають достатній рівень ресурсів для виконання усіх функцій щодо комплексної безпеки територіальної громади;
- члени та гості громади мають активну позицію і взаємодіють з державними та місцевими інституціями задля ефективного попередження й подолання проблем безпеки.

Методи та механізми забезпечення комплексної безпеки на рівні територіальної громади та управління такою безпекою можна розділити відповідно до етапів, що складають процес управління комплексною безпекою.

З метою якісного планування комплексної безпеки територіальної громади пропонується використання низки різноманітних методів. Ці методи слугують для отримання необхідної для планування інформації, створення та верифікації планів із забезпечення бажаного рівня комплексної безпеки територіальної громади.

Для забезпечення органів, що здійснюють планування безпеки, експерти Ради з прав людини вважають за доцільне застосовувати взаємодію представників влади з громадськістю за допомогою зустрічей під час [11]:

- загальних зборів громадян – це зібрання жителів громад для вирішення питань місцевого значення. Вони надають можливість територіальним громадам впливати на вирішення конкретних проблем та формувати стратегію місцевого розвитку;
- місцевих ініціатив – питань, віднесених до відання місцевого самоврядування, які мають право ініціювати члени територіальної громади для розгляду у місцевій раді;
- громадських слухань – форми участі населення у процесі прийняття рішень місцевого значення, коли мешканці зустрічаються з місцевою владою, ставлять питання і вносять пропозиції щодо місцевого самоврядування;
- залучення органів самоорганізації населення – представницьких органів, що їх створюють жителі, які на законних підставах проживають на території громад, для створення умов для участі жителів у вирішенні питань місцевого значення;
- проведення консультацій з громадськістю, які необхідні для налагодження системного діалогу органів виконавчої влади з громадськістю, підвищення якості рішень з важливих питань державного і суспільного життя, створення умов для участі громадян у розробці проектів рішень тощо.

Збір інформації може також здійснюватися за під час конференцій, форумів, засідань за круглим столом, теле- або радіодебатів, Інтернет-конференцій.

Ефективним, але досить дорогим, методом є також проведення соціологічного дослідження. Соціологічне дослідження – це система послідовних процедур, пов'язаних однією метою: отримати достовірну інформацію про соціальні процеси та явища, що вивчаються, для її подальшого

використання на практиці. Основними перевагами такого дослідження є комплексність, об'єктивність та обґрунтованість результатів. Крім того, соціологи дотримуються принципу репрезентативності, тобто думка опитаних респондентів має представляти думку всієї громади.

Для отримання інформації щодо фінансового планування системи комплексної безпеки територіальної громади слід застосувати методи фінансового аналізу та бюджетування.

Для створення планів заходів, проектів, концепцій комплексної безпеки територіальних громад слід проаналізувати потенціалу громади зі створення комплексної системи безпеки. Потенціал громади у сфері безпеки складають такі компоненти, як рівень компетенцій її суб'єктів; налагоджена взаємодія між органами місцевого самоврядування, державної влади, правоохоронними органами, членами та гостями громади; налагоджена система інформування щодо безпекових питань у місцевих ЗМІ; згуртованість громади та рівень довіри у ній тощо.

Для розробки концепції комплексної безпеки експерти пропонують використовувати інструментарій фасилітованого діалогу – підготовленого групового процесу, який спрямований на спільне прийняття рішень чи розв'язання конфлікту та відбувається за допомогою ведучого (фасилітатора), який сприяє покращенню розуміння і стосунків між учасниками.

При організації системи забезпечення рівня комплексної безпеки необхідно залучення стейкхолдерів (ключових учасників). Для оптимізації взаємодії та отримання нових можливостей для розвитку громади створюються карти зацікавлених сторін, які мають вплив на ситуацію із безпекою в громаді.

Для контролю рівня комплексної безпеки територіальної громади доцільно використовувати методи статистичного аналізу та фінансового аналізу.

Вважаємо за необхідне звернути увагу наукового суспільства та практиків зі створення систем комплексної безпеки на необхідність надати необхідний рівень безпеки (захисту від небезпек) не тільки членам територіальної громади,

а і її гостям, перш за все у тих громадах, стратегічною метою яких є розвиток в'їзного туризму.

Розділ 2

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ КОМПЛЕКСНОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДИ

2.1. Передумови формування концепції комплексної безпеки територіальної громади

Законом "Про місцеве самоврядування в Україні" [12] передбачене делегування повноважень органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.

Ст. 26 Закону до власних (самоврядних) повноважень місцевої влади відносить:

- затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування;
- прийняття рішень з питань боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями;
- визначення територій, на яких можуть проводитися потенційно небезпечні заходи в умовах присутності цивільного населення за участю особового складу Збройних сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів з використанням озброєння і військової техніки.

У статті 30 Закону про місцеве самоврядування визначені повноваження у сфері житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку, зокрема:

- управління об'єктами житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, забезпечення їх належного утримання та ефективної експлуатації;

- прийняття рішень про організацію громадських вбиралень, стоянок та майданчиків для паркування автомобільного транспорту;
- вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та знешкодження побутових відходів, знешкодження та захоронення трупів тварин;
- організація благоустрою населених пунктів;
- здійснення контролю за станом благоустрою населених пунктів, організації озеленення, охорони зелених насаджень і водойм, створення місць відпочинку громадян;
- здійснення контролю за дотриманням визначених правилами паркування транспортних засобів вимог щодо розміщення, обладнання та функціонування майданчиків для паркування;
- затвердження схем санітарного очищення населених пунктів та впровадження систем роздільного збирання побутових відходів;
- затвердження норм надання послуг з вивезення побутових відходів.

Разом з тим до делегованих повноважень органів місцевого самоврядування належать:

- повноваження у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку (ст. 27);
- повноваження у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища (ст. 33);
- повноваження в галузі оборонної роботи (ст. 36).

Отже, чинне законодавство до відання органів місцевого самоврядування надає досить широкий спектр повноважень щодо забезпечення безпеки, а також підтримання правоохоронної діяльності на території громад. На практиці вони здійснюють ці повноваження в межах розроблених місцевих цільових програм. Нажаль, в Україні мало прикладів комплексного аналізу загроз на локальному рівні, які би враховували думку громади. У тих програмах, що пропонуються урядом, основна увага приділена попередженню злочинності (кримінальних та адміністративних правопорушень), не враховуючи велику кількість можливих

або наявних загроз для місцевого населення, наведених у Розділі 1. Ефективність таких програм, відповідно, є недостатньою.

2.2. Побудова концепції комплексної безпеки територіальної громади

Дослідження офіційної звітності територіальних громад Миколаївщини (див. табл. 1) дозволяє зробити висновок, що відсутня практика створення комплексних концепцій безпеки, а поодинокі її складові розглядаються як частини плану соціально-економічного розвитку відповідної громади.

Таблиця 1.

Впровадження комплексних концепцій безпеки та її складових в територіальних громадах Миколаївщини

Громада	Наявність концепції	Наявність складових концепції комплексної безпеки у складі інших нормативних документів
Арбузинська	немає	немає
Баштанська	немає	немає
Березанська	немає	соціальна, екологічна
Березнегуватська	немає	немає
Благодатненська	немає	соціальна екологічна
Бузька	немає	соціальна, екологічна
Веселинівська	немає	соціальна, екологічна
Веснянська	немає	немає
Висунська	немає	соціальна, екологічна, енергетична
Вільнозапорізька	немає	соціальна, екологічна
Вознесенська	немає	соціальна, екологічна
Володимирівська	немає	соціальна, екологічна
Воскресенська	немає	соціальна, екологічна, енергетична
Галицинівська	немає	фінансова
Горохівська	немає	соціальна, техногенна
Доманівська	немає	соціальна, екологічна
Дорошівська	немає	соціальна, екологічна, техногенна
Казанківська	немає	соціальна, екологічна, техногенна

Калинівська	немає	соціальна, екологічна, техногенна
Кам'яномостівська	немає	соціальна, екологічна, техногенна
Коблівська	немає	соціальна, екологічна, техногенна
Куцурубська	немає	соціальна, екологічна, техногенна
Лоцкинська	немає	фінансова, соціальна, техногенна
Мигіївська	немає	соціальна
Михайлівська	немає	соціальна
Мішково-Погорілівська	н.д.	н.д.
Мостівська	немає	техногенна, екологічна
Нечаянська	немає	екологічна
Новобузька	немає	соціальна, економічна, екологічна
Новомар'ївська	немає	соціальна, енергетична
Новополтавська	немає	техногенна
Олександрівська	немає	соціальна
Ольшанська	немає	соціальна, енергетична
Прибужанівська	немає	соціальна, екологічна, техногенна
Прибузька	немає	н.д.
Радсадівська	н.д.	н.д.
Снігурівська	н.д.	н.д.
Софіївська	немає	соціальна
Сухоєланецька	н.д.	соціальна
Чорноморська	немає	соціальна, екологічна, техногенна
Шевченківська	немає	соціальна, техногенна
Широківська	немає	н.д.

Оскільки концепцій комплексної безпеки на Миколаївщині не впроваджено, пропонуємо наступне бачення основних її складових, які доцільно внести до неї.

1. Принципи роботи з громадами (за [13]).

Орієнтованість на потреби громади. Концепція безпеки має задовольняти запити членів громади та її гостей і мінімізувати реальні ризики/загрози, які існують у громаді у сфері безпеки. Тут йдеться не лише про потреби жителів, а й про відповідність програми вектору розвитку безпеки, як його бачать ключові суб'єкти в громаді.

Системність. Забезпечення високого рівня безпеки в громаді – це системна робота щодо управління комплексом змін, а не окремий короткостроковий проект.

Залученість. Важливо, щоб до процесу формулювання запиту громади, розробки концепції та стратегії її комплексної безпеки, реалізації та аналізу результатів втілення безпекових програм максимально долучалися всі значущі суб'єкти у цій сфері.

Синхронізація та координація передбачає узгодження спільного бачення розвитку комплексної безпеки в громаді та координацію дій суб'єктів, які мають вплив на громаду.

2. Пріоритети у формуванні концепції системи комплексної безпеки територіальної громади (за [13]). Здатність громади визначати пріоритети для створення системи управління безпекою потребує:

- забезпечення доступу членів громади до необхідної інформації у сфері безпеки;
- розуміння ролі та повноважень усіх суб'єктів, відповідальних за безпеку, та наявність механізмів взаємодії з ними;
- побудову життя громади на засадах рівності, недискримінації та поваги до прав людини;
- орієнтація на специфіку територій та потреб конкретної громади.

3. Об'єкти забезпечення безпеки громади (впливу загроз і захисту від них).

Основними об'єктами вважаємо наступні (за [14]):

- ціннісні засади – сукупність певних загальнолюдських моральних цінностей, притаманних народу та територіальній громаді: культурні стандарти, традиції, звичаї, правила соціальної поведінки і взаємодії, укорінені принципи і форми урядування;
- стратегічні цілі розвитку громади – обрані на певну перспективу параметри бажаного стану громади як результати самоорганізованої соціальної активності громадян за підтримки держави;

- процеси задоволення поточних потреб і реалізації стратегічних цілей – сукупність методів, способів (технологій), організаційно-виконавчої системи, потрібних ресурсів (фінансових, трудових, матеріально-технічних, нормативно-правових, інформаційних), що використовуються громадою для отримання бажаних результатів у сфері безпеки.

4. Аналіз кількох концепцій комплексної безпеки територіальної громади, що виконуються або реалізовані в Україні, дозволяє зробити висновок, що до концепції включені небезпеки, що визначені при залученні членів громади. Вважаємо, що до цього переліку варто включати також небезпеки, на які вказують гості громади. Серед цих небезпек типовими є:

- стан доріг та їх облаштування;
- порушення правил дорожнього руху;
- порушення правил торгівлі алкогольними напоями;
- відсутність вуличного освітлення;
- недостатня робота по профілактиці правопорушень з неповнолітніми;
- екологічні проблеми;
- незадовільний стан справ в системі охорони здоров'я;
- недостатнє забезпечення пожежної команди і рятувальної служби;
- злочини і правопорушення в цілому;
- проблеми і недоліки в роботі правоохоронних органів;
- обладнання зупинок громадського транспорту та пішохідних переходів;
- ремонт закладів освіти, культури та охорони здоров'я;
- проблеми водопостачання та водовідведення, постійний контроль за якістю питної води;
- збір, вивіз та утилізація твердих побутових відходів;
- проблема бродячих собак, диких та здичавілих звірів, дератифікації;
- недостатнє обладнання місць відпочинку (парки, спортивні майданчики, тощо), в т. ч. освітлення місць відпочинку;
- утворення центру безпеки та організація відеоспостереження.

5. Прояви життєво важливих інтересів та цінностей також переважно можуть бути зведеним до типового переліку з 20-30 пунктів, що підтверджує спільність важкого спадку, отриманого Україною від СРСР та недостатньою увагою державної влади в 1991...2014 роках до підтримання та розвитку територіальних громад.

6. Виклики та загрози для комплексної безпеки територіальної громади, виявлені завдяки застосуванню методів, наведених в п. 1.2 даної роботи. Ці виклики для кожної громади є унікальними.

7. Основні завдання забезпечення комплексної безпеки. В проаналізованих концепціях ці завдання переважно визначені у сферах соціальної та, в поодиноких випадках, екологічної складової комплексної безпеки; економічні та енергетичній складовим уваги приділено замало, що свідчить про недостатню зрілість та активність громад та недостатню кваліфікацію працівників органів місцевої влади, що складали ці концепції.

8. Сили і засоби забезпечення безпеки також відносять до структури органів МВС та інших державних контролюючих органів, представлених на місцевому рівні. Слід розвивати місцеві органи контролю, активніше залучати громадськість до управління та реалізації заходів комплексної безпеки.

9. Основними формами реалізації проаналізованих концепцій комплексної безпеки територіальних громад є певний типовий перелік. Вважаємо, що у цьому переліку включені такі, що законодавством не віднесені до повноважень місцевих органів влади, в той же час не включені форми, пов'язані з енергетичною складовою. Вважаємо за доцільне сформулювати наступний перелік форм реалізації створюваної концепції:

- створення і постійний розвиток системи моніторингу стану безпеки;
- розробка вимог до рівня безпеки на території громади;
- розробка і реалізація цільових програм в громадах для забезпечення комплексної безпеки, участь у реалізації цільових державних і місцевих програм;

- розвиток внутрішньої ресурсної бази громади, зниження залежності від зовнішніх джерел ресурсів, в т. ч. створення економічних механізмів залучення позабюджетних джерел фінансування для реалізації заходів у сфері безпеки;
- розвиток інструментарію автоматизованого контролю за розподілом та використанням ресурсів, залучених у реалізації концепції безпеки;
- здійснення міжнародного співробітництва в області створення системи комплексної безпеки громади;
- інформаційне забезпечення реалізації концепції комплексної безпеки громади.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищезазначене, приходимо до таких висновків і узагальнень:

1. Поняття комплексної безпеки територіальної громади в науковій літературі та нормативно-правовій базі ще не сформоване, проте розуміння цього поняття вже існує і включає такі складові: економічна (в т.ч. фінансова та бюджетна), екологічна, соціальна та енергетична.

2. Суб'єктами забезпечення комплексної безпеки територіальних громад є органи місцевого самоврядування та загальнодержавні органи влади, представлені на території громади. Проте інтереси цих суб'єктів не завжди збігаються та можуть вступати у протиріччя з інтересами самої громади чи її гостей.

3. Комплексній безпеці територіальних громад загрожують різноманітні події, явища, процеси. Вони виникають і загострюються у результаті недосконалості середовища функціонування місцевого самоврядування, розвитку територіальних громад, особливостей територіальної та національної економіки, стану інфраструктури тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бак Н.А. Фінансова безпека територіальних громад в Україні: сутність, структурні складові, загрози / Світ фінансів. – № 1(58), 2019 – с. 98-110
2. Бурлуцький С.В. Економічна та фінансова безпека регіонів в умовах децентралізації / С.В. Бурлуцький, С.В. Бурлуцька // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2015. – № 6. – С. 16–21
3. Виклюк М.І. Структура фінансової безпеки регіону та характеристика її складових [Електронний ресурс] / М.І. Виклюк // Ефективна економіка. – 2012. – № 10. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1485>
4. Залізко В.Д. Економічна безпека сільських територій: сутність поняття, структура, функції / В.Д. Залізко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – “Серія економічна”. – 2013. – № 1. – С. 49–56
5. Рожко О. Д. Грошово-кредитна безпека України та шляхи її забезпечення / Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". – № 2 (24), 2 т., 2017. – с. 120-125
6. Бугіль С. Я. Фінансова стійкість та безпека місцевих бюджетів в умовах обмеженості фінансових ресурсів / Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – Випуск 1(117)
7. Чуп І. А. Актуальні підходи до підвищення соціальної безпеки територіальних громад. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2016. № 1(15). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/18.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/18.pdf)
8. Мокій А. І. Соціальна безпека територіальних громад у контексті регіональної політики України / А. І. Мокій, Н. В. Павліха, О. І. Дацко, Н. С. Науменко, А. М. Гуменюк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2018. - Вип. 6. - С. 42-50. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2018_6_9

9. Горбань В. Б. Енергетична безпека самоврядних територіальних одиниць: проблеми та перспективи. Науковий вісник херсонського державного університету. 2017. Вип. 22. Ч. 1. С. 50–54
10. Ільєнко А. С. Державна політика щодо безпеки газозабезпечення України / Публічне адміністрування: теорія та практика, 2019, вип. 2(22). URL: [http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/9.pdf](http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/9.pdf)
11. Шадська У. С. Безпека громади: пошук спільних рішень. Посібник Експертного центру з прав людини / http://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/Bezpeka_Hromad.pdf
12. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" № 280/97-ВР / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
13. Принципи роботи з громадами / сайт ГО "Безпека у громаді" – URL: <https://cop.org.ua/ua/shcho-take-bezpeka-v-hromadi/pryntsyru-roboty-z-hromadamu>
14. Сунгуровський М. В. Порівняльний аналіз позицій влади і громадян України з питань забезпечення безпеки громад під час децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування – Київ: Заповіт, 2018. – 60с.